

Sitrep Irak
NR.3, 12/06/03

Stand van zaken 12.00 uur

Dit sitrep is opgesteld ingevolge het besluit van de MP gedateerd 1 mei 2003, dat de Nederlandse regering geïnformeerd dient te zijn omtrent te verwachten ontwikkelingen op politiek, territoriaal, militair en economisch terrein inzake Irak, en is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Het sitrep is bedoeld ter informatie voor de betrokken bewindslieden en zal tweewekelijks worden uitgebracht. Indien noodzakelijk zal de frequentie worden aangepast.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:

A. VN

De speciale VN vertegenwoordiger voor Irak, Sergio Vieira de Mello, is op 2 juni j.l. aangekomen voor een eerste bezoek in Bagdad, vergezeld van een senior vertegenwoordiger van de Wereldbank. De delegatie sprak onder meer met Paul Bremer, bestuurder van de Coalition Provisional Authority (CPA). De CPA nam per 1 juni de plaats in van het Office for Reconstruction and Humanitarian Affairs (ORHA). In dit gesprek werd de rol van de VN besproken op gebieden als noodhulp, wederopbouw, ontwikkeling, openbaar bestuur, juridische en wettelijke hervormingen alsmede mensenrechten.

B. Internationale politieke ontwikkelingen:

1. Irak

Politiek

De belangrijkste Iraakse politieke partijen beraden zich over hun te volgen tactiek teneinde zich te verzekeren van invloed op het politieke proces. Het uitstel van de "nationale conferentie" en de formulering van VN-resolutie 1483 hebben tot teleurstelling geleid onder de bekende, grotendeels uit ballingschap teruggekeerde, Iraakse partijen. Zij wijzen een langdurige politiek-militaire controle door de VS en Groot-Brittannië af en menen dat de volledige bestuursverantwoordelijkheid zo snel mogelijk – d.w.z. op korte termijn – aan Irakezen zelf overgedragen moet worden. Zij hoopten dat de bijeenkomsten van de Iraakse oppositie (de "zeven", te weten INC, INA, SCJRI, al-Da'awa, KDP, PUK, Pachachi-factie) vóór de militaire interventie in Londen en Washington, hen een prominente rol zou opleveren bij de opbouw van een nieuwe politieke machtsstructuur in Irak.

Het plan van de CPA, onder leiding van de Amerikaan Bremer, is echter om in de loop van de volgende maand een interim Iraaks bestuurslichaam te formieren. De

CPA heeft het overleg hierover breder getrokken en – naast de bovengenoemde 7 partijen – 10 aanvullende Iraakse personages uitgenodigd voor de gesprekken. Het beoogde Iraakse bestuurslichaam zou uiteindelijk moeten bestaan uit 25-30 personen met een (bepaalde) uitvoerende macht. Dit laatste in tegenstelling tot eerdere geluiden van de CPA, waarbij slechts sprake was van een louter adviserende functie.

Dit Amerikaanse voornemen is een ontzuurende ervaring voor de uit ballingschap teruggekeerde Iraakezen. Hun jarenlange investeringen in het opbouwen van goede relaties in Washington blijken van minder voordeel dan gehoopt. De vraag is nu op welke wijze de verschillende partijen in de praktijk zullen reageren op deze Amerikaanse opzet. INC en INA die bijkans geheel uit (ex-)ballingen bestaan, zijn in wezenlijke mate afhankelijk van Amerikaanse politieke steun. De Koerdische KDP en PUK en de shi'ietische SCIRI en al-Da'awa, kunnen terugvallen op hun bestaande etnisch-religieuze machtsbasis en beschikken derhalve over meer speelruimte. Naar buiten toe wordt eendracht getoond, maar het is zeer wel mogelijk dat de latent aanwezige verdeeldheid onder de "zeven" nu harde realiteit zal worden. Immers, door tien andere vertegenwoordigers bij het overlegcircuit te betrekken, is het weinig zinvol meer als blok de CPA tegemoet te treden, daar zij niet meer per definitie een meerderheid vormen. Nieuwe – meer opportune – allianties zijn nu mogelijk.

De woordvoerder van SCIRI heeft verklaard dat zijn partij grote bezwaren heeft tegen een Iraakse bestuurslichaam zonder verkiezingen. Deze afgemeten opstelling komt op het moment dat bekend is geworden dat Amerikaanse militairen afgelopen weekend een SCIRI-kantoor in Bagdad hebben doorzocht. Tevens zijn 20 SCIRI-leden gearresteerd die deel zouden uitmaken van het Badr Corps, de militaire vleugel van SCIRI. Overigens heeft SCIRI afgelopen week verklaard het Badr Corps om te willen vormen tot de *Badr Institution for Building and Reconstruction* en "geen militaire confrontatie met de coalitie aan te gaan".

Niettemin blijven de VS wantrouwen koesteren tegen deze shi'ietische organisatie vanwege haar banden met Iran. Ook het bezoek aan Iran van de militante shi'ietische leider Muqtada al-Sadr van de *Jama'at al-Sadr al-Thani* en het eventuele bezoek aan Iran door de alom gerespecteerde ayatollah Sistani (geboren in Iran) wekt de nodige achterdocht in Washington over de rol van Iran. Het is echter veel waarschijnlijker dat in deze fase Iran de rivaliteit onder de shi'ietische partijen tracht te beslechten teneinde gewelddadige onderlinge confrontaties te voorkomen en hen een betere uitgangspositie te verschaffen in de politieke arena. Een dergelijke bemiddelende rol zou een positief effect sorteren op de veiligheidssituatie in Zuid-Irak.

Veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie in Irak stabiliseert zich, maar het is er verre van veilig. De situatie in Zuid-Irak is gespannen maar relatief stabiel, zeker vergeleken met Bagdad en omstreken. Er bestaan bewapende shi'ietische groeperingen, waarvan sommige politiek gemotiveerd zijn en potentieel een bedreiging vormen voor buitenlandse troepen, maar ook voor elkaar bij het beslechten van onderlinge geschillen. Hoewel de coalitietroepen verder gaan met de ontwapening, wordt daarbij vooralsnog weinig resultaat geboekt. Zolang de humanitaire en medische omstandigheden in Irak verbeteren is het gevaar voor gewelddadigheden kleiner, maar zelfs kleine

incidenten kunnen de aanleiding vormen tot nieuw geweld. Er zijn nog leden van de Libanese Hizbollah, die als buitenlandse strijders met het Iraakse leger hebben meegevochten, actief. Verder vormt de Noord-Iraakse groepering Ansar al Islam nog steeds een bedreiging voor de aanwezige coalitietroepen. De slagkracht van de beweging is door vernietiging van haar kampen in het noorden weliswaar verminderd, maar veel aanhangers zijn verdwenen en vormen ook voor leden van een toekomstige stabilisatiemacht in Noord-Irak een bedreiging. In Bagdad blijft de situatie onveilig.

bronnen van de dienst - Wlv

Wederopbouw

In overleg met de VN wordt nog bezien welke precieze bijdrage de EU kan leveren aan de reconstructie van Irak. Alhoewel de reconstructie van Irak nog in de kinderschoenen staat, lijkt er een zekere versnelling opgetreden te zijn door het aantreden van Paul Bremer III. Inmiddels is de olieproductie opgevoerd, is de eerste grote voedseldistributie begonnen, wordt werk gemaakt van herstel van het onderwijssysteem en zijn water- en electriciteitsvoorzieningen gedeeltelijk hersteld.

De VN noemt de veiligheidssituatie nog steeds het grootste probleem, waarbij in toenemende mate specifiek de veiligheid van vrouwen en meisjes. Ook oefenen religieuze organisaties druk uit op vrouwen om zich in kleding en gedrag te conformeren aan hun opvattingen over gepast maatschappelijk gedrag. Terwijl vrouwen onder het regime van Saddam Hussein prominente maatschappelijke functies vervulden, zijn ze in consultaties over het overgangsbestuur nauwelijks vertegenwoordigd.

De VN is inmiddels in geheel Irak aan de slag. Het Wereld Voedselprogramma (WFP) is begonnen met distributie in 17 van de 18 provincies, waaronder in Al-Muthanna, de provincie waar de Nederlandse militairen mogelijk zullen worden gelegerd. Het Ministerie van Defensie zal in de voorbereiding van een eventuele uitzending naar Irak specifieke aandacht geven aan de positie van vrouwen en meisjes.

Er bestaat overigens nog veel onduidelijkheid over de modaliteiten van het Development Fund for Iraq. Dit heeft een negatieve uitwerking op de humanitaire en reconstructieconferenties die gepland zijn voor 23 en 24 juni a.s.

UNHCR zal in de komende weken een beoordeling opstellen van de situatie in Irak met het oog op de terugkeer van vluchtelingen.

2. Regio rondom Irak

De internationale druk op Iran neemt toe, in het bijzonder vanwege het bekend worden van tot nog toe onbekende nucleaire faciliteiten en het afhouden door Iran van een aanvullend protocol met het IAEA om de transparantie van Iran's nucleaire activiteiten te vergroten. In Iran zelf manifesteert zich onder studenten opnieuw onvrede over het bewind in dat land.

De nieuwe start, onder zware Amerikaanse druk, met steun van de andere drie leden van het zgn. Kwartet (EU, RF en VN) van de toenadering tussen Israël en de Palestijnen zorgt voor hoop en een zekere ontspanning. De aanslagen door tegen deze toenadering gekante Palestijnen en de hevige Israëlische reactie daarop leggen op deze ontwikkeling weliswaar een hypotheek, maar hebben het toenaderingsproces vooralsnog niet wezenlijk aangetast.

3. EU

De EU is sinds het aanvaarden van VR resolutie 1483 bezig met de nodige voorbereidingen om ook binnen EU-verband de vigerende sancties tegen Irak op te heffen. De veiligheidssituatie wordt als nog te precair gezien om deskundigen naar Irak uit te zenden.

II Massavernietigingswapens:

Op 5 juni j.l. lichtte de voorzitter van de VN wapeninspecteurs Hans Blix in de Veiligheidsraad het recente rapport van UNMOVIC toe. UNMOVIC heeft geen bewijs gevonden voor het bestaan van programma's voor de ontwikkeling van massavernietigingswapens in Irak, significante voorraden verboden wapens of biologische wapens, met uitzondering van Al Samoud 2 raketten. Dit sluit echter de mogelijkheid dat dergelijke wapens wel zijn ontwikkeld geenszins uit, aldus Blix.

III Internationaal terrorisme m.b.t. Irak:

Binnen van de dienst - Wiv

+++++

Verzendlijst:

Minister-President

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden / Vice MP

Minister van Verkeer en Waterstaat / Vice MP

Minister van Defensie

Minister van Justitie

Minister van Buitenlandse Zaken